

Dragan Mojović érdekes technikát alkalmaz — más nem is indokolja ítlését. Dušan Otašević ötleteivel ismét lelkesíti azokat, akik rokonszenveznek az ilyen kifejezési móddal. Miodrag B. Protić absztrakt művészete ezúttal is gondolatokat ébreszt. Ivan Tabaković kombinált technikával készült művei az idős mester fiatalos kísérletezéseinek eredményeit szemléltetik. Milan Cmelic érdekes, de ismert úton jár: a pop-artra emlékeztet. Stojan Čelić régi motívumait és kifejezőmódját variálja. Radovan Kragulj pop-artos képekkel szerepel, Safer Zec zöldben tobzódó festményei hangulatot rögzítenek és keltenek. Vladimir Pajević egy furcsa világ metafizikáját fejezi ki képein; Kemal Ramujkić színei a mesék birodalmát varázsolják elének; Aleksandar Cvetković festményei a kozmikus titkok szférájába nyújtanak betekintést.

Új jelenségek, új eredmények alig találhatók ezen a kiállításon. Vajon ez megtorpanást jelent? Inkább arra kell gondolnunk, hogy Kadijević túlságosan a nagy nevek hatása alá került, nem tudott szabadulni a hagyományok terhétől, nem vállalta az újat, a merészet. Reprezentálni akart (általában ez a veszély fenyegeti az ilyen céllal készült kiállításokat) — a tárlat anyaga azonban túl szürke; régi és új neveket akart felmutatni — megrekedt vagy még nem eléggé kiforrott művészeket talált; sokféleségre törekedett — következetlen lett.

A szerb képzőművészetnek a bemutatása aligha minősíthető sikeresnek, ez pedig — tekintettel a kiállítás feladatára — igen súlyosan esik a latba. Az alkotókban vagy a válogatásban van a hiba?

TOMÁN László

IN MEMORIAM MILJENKO STANČIĆ

Stančić, akit váratlanul ragadott el a halál — nemrég láttuk belgrádi kiállítását —, akkor tűnt fel, amikor Jugoszláviában a nagy művészeti, irodalmi változások folytak: 1952-ben rendezték meg első kiállítását. Akkor amikor Krleža emlékezetes beszédét mondja az írókongresszuson, amikor az irodalomban megjelenik Popa, Miodrag Pavlović, Konstantinović, Mađer, Irena Vnkljan, Golob, Zlobec, Zajc. Amikor kiadják Davičo *Költészet és ellenállás*át és Marko Ristić *Irodalompolitika* című könyvét, amikor az olvasó kezébe kerülnek az első Sartre-, Proust-, Camus-, Faulkner-, Hemingway-fordítások.

Mindenki felfigyelt a varaždini születésű festő sejtelmes képeire. A felszín alatti történések, homályos városképek, fojtott levegőjű intérieurök, az árnyszerű alakok, az élet és az elmúlás titkait megdöbbenő erővel kifejező képei valami egészen újat jelentettek a horvát és a jugoszláv festészetben.

Georges de Latour és talán a tragikus sorsú Oskar Schlemmer: más ne-

vet nem is lehetne említeni Stančićtyal kapcsolatban, oly rokotalan volt ő a festészetben. Oly különös, magányos, egyedülálló. Ködbe vesző háztetők, az alkonyatból kiemelkedő templomtornyok, az itt-ott virrasztó ablakok — mögöttük a fájdalom izzik —, a szótlantul, mozdulatlanul lebegő emberi alakok költészete ez. Képein az idő színné és anyaggá változva hálózta be, lepi el, alakítja művészi szimbólummá a mulandó jelenségeket.

Amikor legutóbbi belgrádi kiállításán új képeit láttuk, a magzatokat, a születés tragédiáját, a deformált gyerekeket, kissé zavarban voltunk. Mit jelent ez? Új szakasz, új út Stančić művészetében? Most már, sajnos, tudjuk: az új szakaszt nem zárhatta le, az új utat nem járhatta végig. Ez az út a varazsdi temetőbe vezetett.

TOMÁN László

T Á J É K O Z Ó D Á S

AZ IRODALOM HANGTANA KISEBB HIBÁKKAL

Branko Vuletić: *Fonetika književnosti*, Liber, Zagreb, 1976

A *Kolo, Umjetnost riječi, Pitanja, Književna smotra és Zbornik slavističke škole* című folyóiratokban és kiadványokban 1963—1975 között publikált hangtani tanulmányait adta közre Branko Vuletić fonológus, a zágrábi Bölcsészettudományi Kar elméleti és alkalmazott hangtani tanszékének rendkívüli tanára. E könyvvel egyidejűleg jelent meg Párizsban Jean Cureau-val közösen írta *Enseignement de la prononciation dans une méthode structuro-globale audio-visuelle* (A kiejtés elsajátítása a strukturális-globális audiovizuális módszerben) című könyve.

Az *irodalom hangtana* című kö-

tet négy fejezetből áll, melyek közül az első az irodalom általános hangtani problémáit érinti. Itt tehát jobbára olyan irodalmi szövegekről van szó, melyek megalkotásakor nem kifejezetten hangtani elvek (programok) érvényesülnek, illetve a hangtani megoldások kizárólag az írott nyelv törvényszerűségeiből következnek. Vuletić megállapítása, hogy ha a „szövegnek készült irodalmat” beszéddé alakítjuk, hangelemeire bontjuk, valójában a sikolyhoz jutunk, „mert csak a sikolynak van emberi, közösségi, örök és művészi tartalma”. A sikolynak önmagában vett értelme van, s ez az értelem a formális akusztikai elemek — intonáció, hangerősség, ütem, szünet — nélkül is létrejöhet mint néma csend. Ez a csend azonban nem az elszegényedett, de Saussure-féle nyelvet jellemzi, melyet már különben sem lehet kimondani, hanem azt a gazdag akusztikai képet, melyet azért lehetetlen kimondani, mert a beszédnél is több.